28e jaargang no. 3 september 1992

Woerdens politie-optreden in 1681

door C. Hamoen

Tussen de attestaties die afgelegd werden voor notaris Willem Costerus[1]) bevindt zich een verklaring, die hierna in extenso is opgenomen, van de waard en de waardin van de Stadsherberg van Woerden, Nicolaas van Eijck[2]) en Anna Mulock[3]). Zij legden deze verklaring af op verzoek van Sinjeur Zacharias Kroonenburch en zijn vrouw Maria Holsman, twee gasten die logies gevonden hadden in de Stadsherberg. Zij maakten deel uit van een gezelschap van drie mannen en drie vrouwen, die waarschijnlijk met een jacht reisden. Eén van de mannen was 's avonds in het jacht gaan slapen; het genoemde echtpaar sliep in de benedenkamer; een man en twee vrouwen sliepen op de bovenverdieping van de Stadsherberg. Die avond was de officier van de stad Woerden, Hubert van Gorcum[4]), met Sinjeur Andreas Mulock[5]) en Christiaan Freser[6]) in een kamer bijeen, wellicht voor een vergadering of een bespreking. Dezelfde avond kwam Mr. van Gorcum met drie gewapende dienaars van justitie en twee anderen terug om de aanwezige gasten te arresteren, Het verslag van de gang van zaken spreekt voor zichzelf.
Hoe deze zaak, die Woerden niet onberoerd gelaten zal hebben, is afgelopen, is niet bekend. De boeken van de baljuw over deze periode zijn helaas niet bewaard gebleven. Blijft de vraag wat Mr. van Gorcum bezielde. Was het handhaving van de „goede zeden", of stak er meer achter? Het waren tenslotte geen zwervers of bedelaars die in hechtenis genomen werden. De uitspraak over de regerende burgemeester van Wijngaerden liegt er trouwens ook niet om. „Tureluur" is niet direct een vleiende opmerking!
Anna Mulock was eerder gehuwd geweest met Johan Baersdorp[7]), die als burgemeester en vroedschap geen onbekende zal zijn geweest voor Van Gorcum.
Hoewel geen bewijs te leveren is, kan men zich niet aan de indruk onttrekken dat partij-politieke zaken op de achtergrond hebben meegespeeld.
Op 27 april 1685 werd het echtpaar van Eijck door de bankhouder van Woerden, Hendrik Snoeck en zijn vrouw Barbara van Eijck, gemaand om een obligatie van f 500,— met de verlopen interest te betalen.[8]) Op 8 februari 1687 had nog steeds geen betaling plaats gevonden. Het echtpaar had inmiddels Woerden verlaten en woonde te Utrecht in „'t Poortje", waar ze eventueel onder dwang tot betaling konden worden gedwongen.[9])
Op 24 maart 1689 werd Mr. van Gorcum, door de Amsterdamse burgemeester N(icolaas) Witsen, voor het gerecht te Amsterdam gedaagd.[10]) Kennelijk was er weer iets misgegaan. De man die ongeveer alle functies in zich verenigde[11]), beleefde uiteindelijk, onder meer door onder curatele-stelling, een behoorlijke afgang in zijn ambtelijk leven.

De verklaring luidt als volgt:

„Op huyden den 14e july 1681 compareerde voor mij onderges(chrevene) Wilhem Costerus, Openbaer Notaris bij de resp. Hoven van Hollant ende Utrecht geadmitteert, tot Woerden residerende ende voor de getuygen naerbenoemt, Nicolaes van Eijck ende Anna Mulock, echteluyden ende burgers binnen deser stede in de Stadtsherberge woonachtich, dewelcke ter req(ueste) ende versoecke van Sr. Zacharias Kroonenburch ende juffr. Maria Holsman echt getroude luyden

onder presentatie van solemnelen eede (desnooth) attesteerden, deposeerden ende verclaerden waer ende waerachtich te sijn, dat op gisterenavont den 13e july 1681 de req(uiran)ten met een geselschap van drie vrouwspersoonen ende twee manspersoonen sijn komen logeren t'haren huyse, ende dat noch een van der req(uiran)ten geselschap in een jacht voor hare huysinge leggende is gaan slapen, ende sij req(uiran)ten met het bijsijnde geselschap verdeelt in bysondere kamers binnen haer deposanten huysinge.
Dat ten selven dage in den avont t'haren huyse is gekomen Mr. Hubert van Gorcum, officier deser Stede, ende in geselschap in een kamer is geweest met Sr. Andreas Mulock ende Christiaen Freser; voorts verclaerde de tweede comp(aran)te ende deposante alleen dat ontrent de clocke twaelf uren in der nacht den officier bij haer is gekomen (sijnde haer man doen naer bedt gegaen) ende haer heeft angesecht dat hij alles wat in haer huys was dede arresteren ende detineren; vragende off sij deposante wel wiste wat volck sij in hare huysinge hadde gelogeert, waerop bij haer wierde gerepliceert, niet anders te weten als eerlijcke luyden te logeren, dat den officier daerop wederom seyde; het sijn niet dan hoeren ende boeven ende gij meent dat se boven yder apart slapen maer nu sijn se alle elck bij de sijne gaen leggen als hoeren ende boeven onder den anderen.
Ende de oude vrouwe die in't geselschap is, dat is de grootste koppelaerster ende hout het grootste hoerhuys op dat in Amsterdam is. Ick sall eerst dan eens gaen sien wat in de benedenkamer te doen is, doende daerop de deur open, daerin de req(uiran)ten sliepen ende tot voor het bedde van de voorn(oemde) req(uiran)ten toetredende, seyde tegens deselve dat hij haer dede arresteren ende detineren, stellende daerop twee dienders in de kamer, tot bewaringe van de req(uiran)ten, tredende daer buyten, dat daerop den eersten req(uiran)t aen haer deposante belaste bij den officier te gaen ende hem te vragen om wat reden hij haer dede arresteren ende detineren, 't welck bij haer werdende naergekomen, soo antwoorde den officier daertoe niet gehouden te sijn: dat daerop den officier ten tweeden mael in de kamer tredende seyde; ick arresteer ende detineer u omdat gij als een hoer ende boeff bij den anderen lecht, gelijck denselven oock de eerste maell in de kamer sijnde, sijn bijhebbende geselschap van dienders ende andere tot getuygen hadde genomen, deselve persoonen op diergelijcke manier bij den anderen te hebben gevonden:
Dat oock den req(uiran)t de getuygenisse requireerde van haer ende haer dochter ten reguarde van de injurieuse calumnien van den heer officier; dat voorts den officier ten derden maele in de kamer van de requiranten tredende haer met force woorden commandeerde op te staen ende haer te kleeden in presentie van dienaers ende andere, seggende ick sal u wel op een ander plaetse brengen; dat den eersten req(uiran)t daerop vraechde waar, ende den officier antwoorde ongehouden te sijn dat te seggen: dat voorts den req(uiran)t alvoorens mede te gaen versocht sijn moeye te mogen spreecken 't welck den officier weygerde, dat denselven doen weder versocht den Burgermeester Wijngaerden deser Stede te mogen spreecken, dat die hem wel kende, dat den officier 't selve mede weygerde, seggende dien tuereluer niet te willen spreecken, commanderende den officier haer deposante wijders tegens den req(uiran)t te seggen nadat hij uyt de kamer was gegaen, dat sij geen voocht van haer huysinge was, ende haer door den officier belet ende verboden wiert den Burgermeester Wijngaerden te halen: dat sij deposante eyndelijck het gewelt dat in hare huysinge geschieden niet langer konnende verdragen (alsoo den officier oock de bovenkamers opende, stootende of slaende de een daer de manspersoonen op sliepen open dat de grendel daer van stucken sprongh aen twee enden) haren man opweckte, ende versochte de onordentlijckheyt in haer huys aengerecht werdende te weeren:
Welcken Nicolaes van Eijck eersten comp(arant) dan oock neffens sijn huysvrouwe te samen verklaerden dat hij van Eijck den officier vraechde wat reden hij hadde, niet alleen sijn maer oock Stadshuys te violeren (ontheiligen) ende affronteren (schenden), dat den officier daerop antwoorde: het is in een herbergh ende weet gij wel dat gij hoeren ende boeven logeert, daerop weder bij hem eerste deposant wierde geantwoort; ick logeer niet dan eerlijcke luyden:

De Voorstraat in Woerden circa 1900. Het witte gebouw rechts halverwege de straat was de Stadsherberg, waar zich het beschreven politie-optreden afspeelde. Het pand is in 1960 gesloopt.
Coll.: Stadsarchief Woerden.

Dat op dien tijdt den officier de req(uiran)ten beyde uyt den bedde, alvoorens hebbende doen opstaen, tegens haer seyde; allon voort, gij moet met mij medegaen, ick sal u op een ander plaaetse brengen: dat hij eerste deposant daer op seyde; ick verstae niet dat gij mijn pasagiers die hier logeren uyt mijn huys sult voeren, wilt gij se bewaren, so bewaert se hier, want ick sou mijn neeringe daerdoor verliesen: dat niet jegenstaende deselve weygeringe den officier met force ende gewelt door 3 dienaers, alle gewapent ende noch twee andere persoonen heeft gedwongen mede te gaen naer de kasteele van Woerden daer men de gevangenen logeert, ende haer effectivelijck gevangen op den kasteele te hebben gebracht, naerlatende t'haren huyse een grendel van de eene deur aen twee stucken, een groote ende swaere moockhamer, daer (soo sij deposanten vertrouwen) de deur mede is opgeslagen, sijnde noch een merck off putte daervan op de deur, ende dan noch de kram uyt de post; seggende hij officier, wanneer den req(uiran)t ende deposant hem vraegde door wiens ordre hij dese tumulte ende violentie mitsg(ade)rs incarceratie aenrechte, dat alles op sijn eygen ordre te doen ende daervan niet gehouden te sijn reeckenschap te geven aen niemant, selfs niet aen Burgermeesteren. Alle 't welcke voors(chreven) staet sij deposanten verclaerden inderdaet en waerheyt soo te sijn gepasseert, presenterende 't selve t'allen tijden en plaetsen met eede te bekrachtigen, gevende voor redenen van wetenschap bij alle 't gunt voors(chreven) is, bij ende present te sijn geweest, ende 't selve gehoort ende gesien te hebben, consenterende hiervan gemaeckt te werden acte in forma, die dese is.
Aldus gepasseert binnen Woerden ten huyse van de deposanten ter presentie van Cornelis Gerritsz van Gorcum ende Jan Freser, getuygen van geloove hiertoe versocht, die desen neffens den comp(aran)ten ende mij Notaris hebben get(eickent) ten dage voors(chreven)."

Noten

1) Notarieel Archief Woerden (N.A.W.) Nr. 8565/13.
2) Nicolaes van Eijck ondertrouwde 8 maart 1676 (Trouwboek Woerden, 15 pag. 97 v) als jongeman, wonende in de Rietvelderstraat, met Anna Mulock, weduwe van Johan Baersdorp, in zijn leven burgemeester van Woerden, wonende in de Groenendaal. Het huwelijk werd gesloten op 10 april 1676 te Nootdorp. Het echtpaar krijgt zover bekend één dochter Emmerina, gedoopt 13 augustus 1677 te Woerden (Doopboek Woerden, 5 pag. 41).

[3]) Anna Mulock werd op 11 september 1633 gedoopt als dochter van de secretaris van de stad Woerden, Willem Mulock en Francoise Kien (Doopboek Woerden, 1 pag. 87).
Zij was een halfzuster van de latere secretaris Gerard Mulock, die tevens Heer van den Engh en Schagen was.

[4]) Hubert van Gorcum werd op 10 mei 1648 gedoopt als zoon van notaris Gerrit (Gerard) van Gorcum en Jerijna de With. (Doopboek Woerden, 3 pag, 52).
Hij huwde 23 juni 1669 in de gereformeerde kerk te Woerden met Hendrina Swaerdecroon uit Utrecht (Trouwboek Woerden, 15 pag. 48).
Hij overleed 19 december 1721 te Woerden. Van dit echtpaar zijn geen kinderen als gedoopt te Woerden gevonden.

[5]) Andreas Mulock werd op 5 april 1658 gedoopt te Woerden (Doopboek Woerden, 3 pag. 156) als zoon van secretaris Gerard Mulock en Elisabeth van Wijck en moest tante zeggen tegen Anna Mulock. Zie ook noot 3.

[6]) Van Christiaen Freser zijn geen biografische gegevens voorhanden.

[7]) Het eerste huwelijk van Anna Mulock met Johan Baersdorp werd gesloten op 14 juni 1654 te Woerden (Trouwboek Woerden, 1 pag. 9v).
Uit dit huwelijk werden zover bekend vier kinderen gedoopt te Woerden, Joannes 2-8-1654, Wilhelmus 15-3-1665, Eva 15-6-1667 en Johanna 28-10-1670.
In een acte van 18 februari 1674 (N.A.W. 8516/83) wordt Anna genoemd als weduwe van Johan Baersdorp.
Johan Baersdorp was burgemeester in 1669 en vroedschap 1668-1670.

[8]) N.A.W. 8566/39.

[9]) N.A.W. 8566/48.

[10]) N.A.W. 8566/65.

[11]) Advocaat en procureur te Woerden.
Notaris te Woerden (eed op 20-6-1670).
Notaris te Teckop (eed op 22-9-1674) R.A. Utrecht, Index Notariëele archieven deel I en II Nr. 34.
Schout van Indijk (genoemd op 14-5-1687 - N.A.W. 8566/50).
Schout van Woerden 1684 tot 9-3-1696.
Vroedschap van Woerden 1685-1690 (ontslagen).
Substituut-baljuw van Stad en Land van Woerden 1680-1690 (zie hiervoor ook C.J.A. van Helvoort, *Hoofdstukken uit de Geschiedenis van de stad Woerden,* Hilversum 1952).

De Woerdense kunstschilder Cornelis Vreedenburgh

„Koningin Wilhelmina mocht hem wel"

door M.A. Ringelberg

Het Woerdense Stadsmuseum laat tot 9 november 1992 schilderijen zien van de schilder Cornelis Vreedenburgh. Schilderijen die nog niet eerder aan het publiek zijn getoond en die afkomstig zijn uit het bezit van Kees Vreedenburgh junior.
Cornelis Vreedenburgh werd op 25 augustus 1880 in Woerden geboren en overleed op 27 juni 1946 in Laren, Noord-Holland. Cees, zoals hij werd genoemd, stamde uit een bijzondere Woerdense familie, door sommigen wel als aristocratisch is aangeduid.
Hij en zijn vier broers en drie zusters kregen uit het ouderlijk huis allemaal de liefde voor het schone mee, zowel waar het ging om dat schone zelf te scheppen als wat betreft het verzamelen van mooie dingen. Vader Gerrit Vreedenburgh had een bloeiend schildersbedrijf aan de Leidsestraatweg in Woerden, en behalve dat hij huizen in de verf zette, bracht hij ook wandschilderingen aan in cafe's en particuliere huizen, en versierde hij rijtuigen en kaasbrikken met voorstellingen.